

Міністерство освіти і науки України

Російська мова

9 класи

Програма

для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням українською мовою

(початок вивчення з 1 класу)

2017

Пояснювальна записка

Особливістю цього варіанту програми є її відповідність з діючим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392,) і положеннями концепції «Нової української школи» (2016 р.).

Навчання російської мови в основній школі спрямоване на досягнення кількох ієрархічно підпорядкованих цілей: загальної, галузевої та предметної.

Загальна мета базової освіти полягає в розвитку та соціалізації особистості учнів, формуванні національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку і самоосвіти в умовах глобальних змін і викликів.

Випускник основної школи – це патріот України, який знає її історію; носій української культури, який поважає культуру інших народів; компетентний мовець, що вільно спілкується державною мовою, володіє також рідною (у разі відмінності) й однією чи кількома іноземними мовами, має бажання і здатність до самоосвіти, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті, здатний до підприємливості й ініціативності, має уявлення про світобудову, бережно ставиться до природи, безпечно й доцільно використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя.

Галузева мета освітньої галузі «Мови і літератури» передбачає розвиток особистості учня, формування мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій.

Предметна мета – формування гармонійно розвиненої мовної особистості, яка доречно і правильно використовує російську мову в різних сферах і ситуаціях спілкування.

У зв'язку з цим навчання предмета розглядається з погляду життєвої необхідності і передбачає вирішення таких **завдань**:

- розвинути потребу у вивченні російської мови як однієї із світових мов;
- виховати позитивне ставлення до вивчення мови як засобу пізнання, розвитку та самовираження;
- оволодіти основними знаннями про мову на рівні фонетики, лексикології, граматики і тексту;
- сформувати уміння в галузі орфоєпії, орфографії, пунктуації, стилістики та культури мови;
- розвивати комунікативні уміння і навички, необхідні для слухання, читання, говоріння, письма;
- пізнавати мову як феномен, що є носієм соціального і культурно-історичного досвіду народу.

Зазначена мета і завдання визначаються компетентнісним підходом до навчального процесу.

Методичними принципами є:

- практична спрямованість навчання, що передбачає оптимальне співвідношення вправ репродуктивного, умовно-репродуктивного і продуктивного характеру, дозволяє стимулювати комунікативну активність учнів, виробити потребу в знаннях, закласти основи творчого підходу до навчання і сприяти ефективному спілкуванню;
- взаємопов'язане навчання мови і мовлення є необхідною умовою формування ключових і предметних компетентностей у межах наскрізних і предметних освітніх ліній;
- опора на знання української мови дозволяє уникнути невиправданого дублювання теорії, заощаджувати навчальний час на розвиток мовлення, зіставляти мовний матеріал,

унаслідок чого школярі більш тонко зможуть сприймати явища і російської, і української мов, удосконалювати культуру мовлення;

- обумовленість мовленнєвої діяльності тематикою навчальних текстів і ситуацій, що забезпечують системне формування ключових і предметних компетентностей у межах наскрізних і предметних ліній.

Компетентнісний підхід передбачає формування ключових і предметних компетентностей.

Ключові (загальноосвітні) **компетентності** – це сукупність знань і навичок, необхідних кожному учневі як суб'єктові навчально-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку і самореалізації.

Роль російської мови у формуванні ключових компетентностей

К	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною та рідною (у разі відмінності) мовами	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - доречно і правильно використовує мовні засоби відповідно з комунікативним завданням і ситуацією спілкування (формальною і неформальною); - володіє усіма типами та видами мовленнєвої діяльності; - адекватно сприймає пояснення вчителя, матеріал підручників, довідників, словників та інших джерел (у т. ч. електронних); - вступає в діалог, пояснює факти, поняття; висловлює думки, почуття; обґрунтовує свої погляди; - створює усні й письмові мовленнєві твори, доречно використовуючи засоби художньої виразності. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - повага до державної мови як чинника державотворення; - усвідомлення ролі державної та рідної мов як засобу спілкування, особистісного розвитку та самовираження; - ставлення до спілкування як до загальнолюдської цінності. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - навчальні тексти, образотворчі засоби, географічні та лінгвістичні карти, статистичні дані, навчальні ситуації, які сприяють діалогу, дискусії, висловлюванням монологічного характеру.
2	Спілкування іноземними мовами	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовує іншомовні джерела (наукові, навчальні, науково-популярні) для отримання інформації лінгвістичного характеру, самовдосконалення та розвитку; - розуміє лінгвістичні терміни іноземною мовою, вживає їх у своїх висловлюваннях; - використовує неологізми, запозичені з іноземної мови, що вивчається, знає сфери їх застосування. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інтерес до іноземної мови та інформації лінгвістичного

		<p>характеру іншими мовами;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміння ролі глобалізації, необхідності вирішення глобальних соціальних та екологічних проблем, у тому числі із застосуванням іноземної мови; - готовність до міжкультурного діалогу, до пізнання різних культур. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - навчальна, науково-популярна і довідкова література іноземними мовами; онлайнві довідкові портали і перекладачі.
3	Математична компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розвиває абстрактне мислення як засіб розуміння лексико-граматичних явищ; - установлює причинно-наслідкові зв'язки, розмежовує головну і другорядну інформацію, формулює гіпотези; - перетворює інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема); - використовує математичні методи для обробки та оцінювання отриманої інформації; - дотримується вказаних алгоритмів і розробляє свої. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміння ролі точних наук у розвитку суспільства; - готовність висловлюватися точно, логічно, доречно і послідовно. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тексти-роздуми (формулювання тези, добір аргументів, прикладів, формулювання висновків), висування гіпотези і її аргументація; - тексти з графіками, таблицями, схемами, статистичними даними тощо.
4	Основні компетентності в природничих науках і технологіях	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає про роль навколишнього середовища і технічного прогресу в житті людини; - пояснює явища природи і технологічні процеси, використовуючи знання з фізики, біології, зоології, інформатики; - здійснює дослідницьку діяльність про стан навколишнього середовища та технічного прогресу; вербально і невербально (за допомогою графіків, таблиць, схем та ін.) представляє результати своїх досліджень; - критично оцінює результати людської діяльності в природному і технічному середовищі; указує шляхи вирішення проблеми.

		<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - готовність до збереження навколишнього середовища, оперативного втручання в разі негативних наслідків технічного прогресу. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - навчальні проекти, конструкторські завдання, ситуативні вправи з вивчення навколишнього середовища, дбайливого ставлення до природних ресурсів, відвідування національних парків, заповідників, музеїв науки і техніки.
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначає джерела інформації, представлені в електронному варіанті та на цифрових носіях; - здійснює пошук та відбір потрібної інформації, критично аналізує її і класифікує; - трансформує, зберігає та передає інформацію різними каналами зв'язку відповідно з поставленою метою і з дотриманням прийнятої в суспільстві комунікативної етики; - створює власні моделі досліджуваних об'єктів (процесів) та демонструє їх, використовуючи цифрові технології. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміння ролі інформації в сучасному суспільстві; - прагнення до оволодіння різними технологічними прийомами в роботі з інформацією, сучасною цифровою технікою; - дотримання права інтелектуальної власності, етичних норм комунікації. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інструментальні завдання, що передбачають роботу з інформацією, освітні ресурси і технології.
6	Уміння вчитися впродовж життя	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ставить перед собою цілі і вибудовує шляхи їх досягнення з урахуванням здібностей і вмінь; - планує, організовує, здійснює, аналізує і коригує власну навчально-пізнавальну діяльність; - застосовує наявні знання для отримання нових, для їхньої систематизації та узагальнення. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - готовність до пізнавальної діяльності (поодиночі, в парі та групі) і отримання задоволення від її результатів; - допитливість, спостережливість і схильність до співробітництва; - оцінка і самооцінка результатів діяльності, відповідальність за результати навчання. <p>Навчальні ресурси:</p>

		- актуальні інструменти навчально-пізнавальної діяльності (навчальні тексти і ситуації, інструкції щодо ефективного самонавчання: відеоуроки, Інтернет-ресурси тощо).
7	Ініціативність і підприємливість	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовує отримані знання та набуті вміння в проєктній та винахідницької діяльності, представляє її результати; - використовує доречні комунікативні стратегії і тактики для демонстрації лідерських якостей; - виявляє мовленнєву майстерність у вираженні своїх ідей та ініціатив; - має здатність працювати в команді, приймати виважені рішення; - організовує свою діяльність, запобігає конфліктам та в разі виникнення вирішує їх. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - адекватна оцінка власних здібностей і можливих ризиків при досягненні поставленої мети; - готовність працювати в команді, відповідати за себе та інших; - усвідомлення ролі комунікативних умінь як переконувального фактора; - ініціативність, працьовитість, відповідальність як запорука ефективності будь-якої продуктивної діяльності; - прагнення досягти бажаного соціального статусу, зробити посильний внесок в економічне процвітання країни. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - навчальні тексти офіційно-ділового стилю (резюме, заява та ін.), презентація портфоліо, зразки реклами, приклади ефективних бізнес-проєктів, зустрічі з успішними людьми.
8	Соціальна і громадянська компетентності	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розповідає про державний устрій, роль державних інституцій і громадських організацій; - перераховує державні символи і цінності; - діє як активний і відповідальний член суспільства, реалізує свої громадянські права та обов'язки; - залучає сім'ю, близьких по духу людей, громадськість у вирішення нагальних суспільно-політичних проблем; - доказово і грамотно висловлюється із суспільно-громадських питань; - виявляє толерантність, уникає дискримінаційних висловлювань; - розпізнає комунікативні інтенції (відкриті і приховані) у текстах соціального, комерційного і політичного змісту. <p>Ставлення::</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення себе громадянином України; - повага до закону, правових, морально-етичних норм, людської гідності; - усвідомлення права кожної людини на власну думку, толерантне ставлення до іншої точки зору. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інтерактивні завдання; тексти і ситуації – зразки демократичних і толерантних відносин; робота в парах та групах; проектна діяльність.
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовує мовні знання для пізнання духовного і культурного багатства народу; - перераховує твори видатних представників мистецтва (письменників, художників, композиторів та ін.) і вказує їх роль у духовному розвитку народу; - створює висловлювання культурологічного змісту, висуває власні ідеї, спираючись на досвід, набутий у спілкуванні з різними видами мистецтва; - використовує засоби художньої виразності в описі творів мистецтва. - дотримується культури мовлення та правил успішного спілкування. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - причетність до національного культурного процесу; - необхідність звертатися до кращих зразків культурної спадщини для естетичної насолоди і рефлексії; - готовність до міжкультурної комунікації. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - твори мистецтва – спадщина національної і зарубіжної культури; мистецькі проекти.
10	Екологічна грамотність і здорове життя.	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовує набуті знання, вміння та навички для збереження свого здоров'я та здоров'я навколишніх; - дотримується правил безпеки життєдіяльності в повсякденному житті та в екстремальних ситуаціях; - визначає причинно-наслідкові зв'язки між технічним прогресом, діяльністю людини і довкіллям; - розробляє проекти, пише науково-дослідні роботи з охорони навколишнього середовища. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - цілісне уявлення реального світу, усвідомлення людини як невід'ємної частини природи; - готовність брати участь у природоохоронних заходах;

	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка «плюсів» і «мінусів» науково-технічних досягнень; - оцінка і самооцінка можливих ризиків для здоров'я; - дбайливе, відповідальне ставлення до себе, навколишніх і природи. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тексти різних стилів і жанрів екологічної тематики; - усні та письмові презентації науково-дослідних проєктів на тему екології, відвідування національних парків, заповідників.
--	---

Ключові компетентності формуються на заняттях при вивченні конкретних мовних і мовленнєвих тем, при виконанні міжпредметних навчальних проєктів, роботі з різними джерелами інформації. Значно посприє позакласна діяльність (гуртки, проблемні групи, виховні години, тематичні тижні, регіональні, всеукраїнські та міжнародні конкурси).

Перелік ключових компетентностей співвідноситься з **наскрізними лініями**: «Екологічна безпека і безперервний розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека» і «Підприємливість і фінансова грамотність».

Назва лінії	Мета навчання
Екологічна безпека і безперервний розвиток (НЛ-1)	- формування і розвиток в учнів соціальної активності, відповідальності за екологію, готовності брати участь у збереженні навколишнього середовища і розвитку суспільства, усвідомлення значущості розвитку суспільства для майбутніх поколінь.
Громадянська відповідальність (НЛ-2)	- формування відповідального громадянина, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства, виховання вільної особистості, яка визнає загальнолюдські і національні цінності і яка керується у своїй поведінці морально-етичними критеріями і почуттям громадянської відповідальності.
Здоров'я і безпека (НЛ-3)	- формування всебічно розвиненого члена суспільства, здатного усвідомлювати пріоритетність здорового способу життя і допомагати формувати безпечне життєве середовище.
Підприємливість і фінансова грамотність (НЛ-4)	- формування лідерських якостей, ініціативності, здатності успішно діяти в технологічно мінливому середовищі; розуміння практичного боку фінансових питань (робити заощадження, інвестувати, брати в борг, страхувати, кредитувати і т. ін.).

Наскрізні лінії – спільні для всіх навчальних предметів – є засобом інтеграції змісту освіти. Їхня реалізація полягає в подачі відповідних мовних і мовленнєвих тем і не передбачає їх розширення або поглиблення.

Крім ключових компетентностей, вивчення російської мови спрямоване на розвиток **предметних компетентностей**, що корелюють з мовленнєвою, мовною, соціокультурною і діяльнісною лініями.

Мовленнєва лінія забезпечує формування і вдосконалення вмінь та навичок з аудіювання, читання, говоріння та письма. Зміст мовленнєвої діяльності чітко диференційовано, а робота, що вимагає теоретичного пояснення в підручниках або коментарів вчителя, виділена напівжирним шрифтом.

Передують видам діяльності загальні відомості про текст. Зазначаються також актуальні для кожного класу жанри, типи і форми мовлення, обсяги текстів; види діяльності розмежовуються на репродуктивну і продуктивну.

Оскільки мова і мова – два боки єдиного процесу, уміння і навички зі слухання, читання, говоріння та письма формуються на кожному уроці. При цьому окремо виділені години на спеціальні уроки з розвитку мовлення. Кількість і розподіл спеціальних годин зроблено з урахуванням специфіки окремих видів робіт і має рекомендаційний характер. Учитель може перерозподіляти зазначені години залежно від рівня навченості школярів.

Оскільки мовленнєва діяльність – це не що інше, як обмін текстами, то навчання сприймається як процес створення і сприйняття текстів. Представлена в програмі універсальна тематика текстів (див. інтегральні таблиці) поглиблюється з класу в клас з урахуванням вікових можливостей і потреб. Адаптовані (лише на початковому етапі навчання) та автентичні тексти різних стилів і жанрів, насамперед твори російських письменників, формують передумови успішної мовленнєвої діяльності: діалогічної і монологічної, з перевагою усних форм як найбільш природних для людини.

Крім того, використання текстів з літератури, історії, географії і т. ін. уможливило послідовне впровадження наскрізних ліній і встановлення міжпредметних зв'язків.

Мовна лінія спрямована на формування мовної компетенції, теоретичне і практичне засвоєння мовних одиниць. Зміст викладено на основі системно-описового принципу з переважно лінійним розташуванням матеріалу – такий спосіб дозволяє сприймати мову як цілісну систему одиниць. Відхід від лінійності спостерігається лише у п'ятому класі при повторенні і поглибленні вивченого в початковій школі. Передують мовному матеріалу загальні відомості про мову (наприклад, теми «Мова і мовлення», «Розмаїття мов», «Історична змінюваність мови» і т. ін.), завдання яких – розширити загальнолінгвістичну компетенцію школярів.

У програмі передбачено вивчення всіх розділів науки про мову: фонетики, лексикології, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису та тексту. Орфографія, орфоепія і пунктуація розглядаються в межах зазначених розділів. Програма враховує зв'язок мовних систем російської та української мов, на що регулярно вказується у змісті навчання й у вимогах до результатів підготовки учнів. В окремих випадках, коли вивчаються одиниці та явища, схожі в обох мовах, можлива лише актуалізація російської термінології (для цього в програмі використовується ремарка «з опорою на українську мову»), що вивільнить час для роботи над іншими лініями або для вправ функціонального характеру.

Окремі мовні явища пропонується розглядати як комунікативний засіб (для цього в програмі використовується ремарка «практично») й уникати традиційної кваліфікаційно-класифікаційної спрямованості навчання. Такий підхід до теоретичних відомостей зовсім не свідчить про їх спрощене засвоєння. Навпаки, набуті знання з мови стають затребуваними в мовленнєвій практиці, а їх засвоєння – вмотивованим.

Завершують мовну лінію міжпредметні зв'язки у вигляді відомостей з програм з інших навчальних предметів.

Соціокультурна лінія. Головна її мета – представити мову як невід'ємну частину життя народу і його національної культури. Переважно йдеться про знання:

- 1) лексики, фразеологізмів, прислів'їв і приказок з національно-культурною семантикою;
- 2) історико-культурного контексту країни;
- 3) культурно обумовлених сценаріїв поведінки, мовних стереотипів (етикетних формул, стандартних виразів тощо).

Розпізнання лінгвокультурної специфіки особливо актуальне в умовах українсько-російського білінгвізму, оскільки запобігає мовній і культурній інтерференції.

Зміст соціокультурної лінії укладено так, щоб він корелював з наскрізними загальноосвітніми лініями (вони позначені російською аббревіатурою СЛ і порядковим номером) і, відповідно, передбачав формування ключових компетентностей.

Задає напрям наскрізних і соціокультурних ліній, які співвідносяться між собою, тематика навчальних текстів і ситуацій про:

- **людину** (сім'я, школа, робота, захоплення, світосприйняття, загальнолюдські та національні цінності, етичні норми, мораль, кращі представники народу, стосунки з іншими людьми, культура поведінки, національні традиції тощо);

- **суспільство** (історія; особливості матеріальної і духовної культури; етнічна, расова, соціальна та територіальна диференціація; соціальні досягнення і проблеми, засоби комунікації тощо);

- **природу** (проблеми навколишнього середовища, тваринного і рослинного світу, зображення природи в мистецтві та художній літературі тощо).

Діяльнісна лінія є складним утворенням і включає, з одного боку, загальноосвітні вміння, а з іншого, передбачає оволодіння стратегіями, необхідними для успішної навчальної діяльності. Загальноосвітні вміння включають необхідні розумові операції з виділення прикметних ознак і властивостей предметів, основних і другорядних, установлення причинно-наслідкових зв'язків і т. ін.; організаційні та контролювальні – дотримання гігієни праці, розподіл часу для виконання завдань, планування, контролювання зробленої роботи і її оцінка і т. д.; мовленнєві – дотримання правил ефективного спілкування (чесності і ширості, ясного викладу, достатньої подачі інформації, дотримання стислості тощо); стратегічні – урахування компетенції співрозмовника: спрощення або ускладнення поставленого завдання, подолання перешкоди спілкуванню тощо). Зміст цієї лінії передбачає не тільки когнітивні дії (планування, виконання, контроль, корекція), але і поведінкові (вербальні і невербальні).

Вимоги до рівня підготовки учнів структуровані за такими напрямками:

- 1) організація навчальної діяльності;
- 2) робота з книгою та іншими джерелами інформації;
- 3) мовленнєва взаємодія.

Практичне завдання полягає в тому, щоб в навчальному процесі і при укладанні підручників органічно представити матеріал усіх ліній – наскрізних і предметних.

Програма є основою для календарно-тематичного та поурочного планування, уякому вчитель, орієнтуючись на зазначену в мовній лінії кількість навчальних годин і годин на спеціальні уроки з розвитку мовлення, упроваджує взаємозв'язане навчання мови і мовлення. Це дає можливість творчо підійти до реалізації програми, урахувати інтереси та рівень підготовки учнів, конкретні умови викладання (наявність інформаційних ресурсів, рівень володіння російською мовою, знання української мови, інших предметів тощо).

9 класс

70 часов (60 учебных+ 5 для контроля + 5 резервных) – 2 часа в неделю

Речевая линия¹³	Языковая линия¹⁴	Тематика учебных текстов и ситуаций¹⁵
Ключевые понятия Общение и речь. Речевое воздействие и взаимодействие. Текст. Основные признаки текста.	ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ О ЯЗЫКЕ (1 час)	Язык (роль и искусство перевода, «ложные друзья» переводчика, перевод культурно

<p>Средства и способы связи предложений в тексте. Единицы текста.</p> <p>Стили речи. Многостилевой характер художественного текста.</p> <p>Типы речи. Особенности строения типовых фрагментов текста: рассуждение-комментарий высказанного положения, обобщение и подведение итогов.</p> <p>Виды работ (на специальные уроки – 10 часов)</p> <p>Аудирование текстов указанных типов, жанров и стилей; глобальное, выборочное и критическое слушание.</p> <p>Чтение текстов указанных типов, жанров и стилей; ознакомительное, просмотровое и изучающее чтение.</p> <p>Говорение: репродуктивное и продуктивное; <i>монолог:</i> информационный, побудительный, экспрессивный, развлекательный, ритуально-протокольный; <i>диалог:</i> этикетный, информационный, побудительный, экспрессивный.</p> <p>Письмо: упражнения условно-коммуникативного и коммуникативного характера, нацеленные на развитие речевой культуры и формирование орфографических и пунктуационных умений.</p>	<p>(тема 1)</p> <p>СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦИЯ</p> <p>(39 часов)</p> <p>ПРЯМАЯ И КОСВЕННАЯ РЕЧЬ. ДИАЛОГ</p> <p>(7 часов) (тема 2)</p> <p>СЛОЖНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ. СЛОЖНОСОЧИНЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ. СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ</p> <p>(22 часа) (темы 3 – 5)</p> <p>БЕССОЮЗНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ. СЛОЖНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ С РАЗЛИЧНЫМИ ВИДАМИ СВЯЗИ</p> <p>(10 часов) (темы 6-8)</p> <p>ТЕКСТ. ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА</p> <p>(10 часов) (темы 9-10)</p>	<p>маркированной лексики).</p> <p>О личном (дневники, что радует и что тревожит, жизнь в правде и во лжи и т. п.).</p> <p>Школа (учебные достижения, проблемы и т. п.).</p> <p>Человек (прошлое как основа для настоящего и будущего, память о предках, герои).</p> <p>Отдых (досуг подростков, зависимость от телевизора, компьютера и т. п.).</p> <p>Спорт (значение спорта в жизни человека, спортивные соревнования).</p> <p>Наука (роль просветителей в развитии общества).</p> <p>Культура (народная песня, музыка классическая и популярная).</p> <p>Жизнь общества (приводит примеры истории отношений Украины с другими странами, общественная и культурная роль украинцев в мире).</p> <p>Природа (друзья и недруги природы).</p>
--	--	--

РЕЧЕВАЯ ЛИНИЯ

Предполагаемые результаты учебно-познавательной деятельности учащихся	Содержание учебного материала
<p>Ученик / ученица: – <i>знает</i> о способах речевого воздействия на адресата, в том числе посредством массовой коммуникации; <i>выстраивает</i> собственные речевые стратегии и тактики, в том числе и</p>	<p>Общение и речь (с опорой на украинский язык и практически). Речевое воздействие и речевое взаимодействие.</p>

<p>противодействия (при отрицательном влиянии и манипулировании) (СЛ-2);</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>определяет</i> признаки текста; – <i>использует</i> внутритекстовые средства и способы связи; композиционно оформляет тексты разной типологии; учится редактированию (СЛ-3); – <i>распознает</i> изученные стили, <i>выявляет</i> многостилевой характер художественного текста; используя знания об изученных стилях, строит собственные высказывания (СЛ-4); – <i>составляет</i> в логической последовательности описание, повествование и рассуждение (комментирует высказанное мнение и аргументирует свою точку зрения, обобщает, подводит итоги) (СЛ-1); 	<p>Текст (повторение с углублением). Средства и способы связи предложений в тексте. Единицы текста.</p> <p>Стили речи. Многостилевой характер художественного текста.</p> <p>Типы речи. Особенности строения типовых фрагментов текста: рассуждение (комментарий к высказанному мнению, обобщение, подведение итогов).</p>
<ul style="list-style-type: none"> – <i>понимает</i> с первого прослушивания диалогическую и монологическую речь; <i>запоминает</i> содержание и структуру текста, <i>определяет</i> его тему, основную мысль, тип и стиль, <i>интерпретирует</i> услышанное; – <i>использует</i> стратегию выборочного слушания, выделяет конкретные фрагменты, эпизоды, факты, <i>кодирует</i> текст в виде символических изображений, таблиц, схем, составляет тезисы; – <i>применяет</i> технику критического слушания, <i>высказывает</i> своё мнение по поводу услышанного, выражает согласие или несогласие, обосновывает свою мысль (СЛ-2); – <i>замечает</i> и <i>исправляет</i> орфоэпические ошибки в своей и чужой речи; – <i>усваивает</i> и уместно <i>использует</i> информацию, воспринятую на слух; фиксирует ее в форме ключевых слов, пунктов плана, тезисов, условных обозначений; переводит звучащую речь с украинского языка (СЛ-3); – <i>оценивает</i> содержание, используя техники детального и критического аудирования; <i>устанавливает</i> причинно-следственные связи текста, авторскую позицию, эмоционально-экспрессивное, стилевое и художественное своеобразие текста, высказывает своё мнение по поводу услышанного (СЛ-2); 	<p style="text-align: center;">Виды работ (на специальные уроки – 10 ч)</p> <p>Аудирование (1 час)</p> <p>Понимание содержания, структуры текста, определение темы, основной мысли и её развития, проблематики, авторской позиции, стилевого и художественного своеобразия текста, интерпретация услышанного; выборочное и критическое аудирование.</p> <p><i>Репродуктивная деятельность:</i> выборочное аудирование: краткая запись воспринимаемой на слух информации; перевод с украинского языка озвученного текста.</p> <p><i>Продуктивная деятельность:</i> критическое аудирование: формулирование своего мнения по поводу прослушанного текста, установление причинно-следственных связей, определение авторской позиции, эмоционально-экспрессивного, стилевого и художественного своеобразия текста,</p>

	<p><i>Жанры:</i> рассказ, стихотворение, басня, легенда, притча, пословица, афоризм, эссе, заметка, статья, очерк, инструкция.</p> <p><i>Стили речи:</i> разговорный, художественный, публицистический, научный, официально-деловой.</p> <p><i>Типы речи:</i> описание, повествование, рассуждение.</p>
<p>– <i>владеет</i> техникой просмотрового чтения, с определённой целевой установкой находит примеры, эпизоды, фрагменты текста, факты, цитаты; <i>понимает</i> основное содержание незнакомого текста, его структуру, <i>формулирует</i> и обосновывает основную мысль и тему, <i>определяет</i> тип речи и стилистическую принадлежность текста;</p> <p>– используя стратегию изучающего чтения, <i>анализирует</i> и <i>оценивает</i> прочитанный текст, устанавливает причинно-следственные связи (СЛ-4);</p> <p>– <i>читает</i> выразительно и бегло с соблюдением основных правил произношения, используя составленную разметку (партитуру); интонационно, силой голоса, с помощью пауз выражает авторскую позицию и своё отношение к прочитанному; регулирует скорость чтения в зависимости от определённых условий;</p> <p>– <i>применяет</i> поисковое чтение для выбора нужной информации; <i>объясняет</i> значение незнакомых слов с помощью комментариев к тексту, с опорой на контекст, в том числе с помощью подбора синонимов (антонимов);</p> <p>– <i>составляет</i> вопросы по тексту и отвечает на них (СЛ-2);</p> <p>– <i>озаглавливает</i> текст; <i>определяет</i> проблематику и полноту её освещения; <i>комментирует</i> наиболее интересную информацию и факты; <i>оценивает</i> прочитанное, <i>выявляет</i> отличия в подходах разных авторов к раскрытию проблемы, <i>соотносит</i> прочитанное со своим жизненным опытом (СЛ-1);</p>	<p>Чтение (1 час) Ознакомительное, просмотровое и изучающее чтение.</p> <p><i>Формы чтения:</i> чтение вслух и молча монологических и диалогических текстов различных стилей и жанров.</p> <p><i>Репродуктивная деятельность:</i> выразительное чтение по составленной разметке (партитуре) текста; регулирование скорости чтения текстов различных жанров и стилей в зависимости от определённых условий; поиск необходимой информации; объяснение значения незнакомых слов; замена, вставка слов и выражений в предложениях; составление вопросов по тексту.</p> <p><i>Продуктивная деятельность:</i> озаглавливание текста; совершенствование умений интерпретировать прочитанное; проблематика текста.</p>
	<p>Говорение (3 часа) Монолог (2 часа)</p> <p><i>Коммуникативно-функциональные типы:</i> информационный, побудительный, экспрессивный, развлекательный,</p>

<p>– подробно или выборочно <i>пересказывает</i> текст, <i>подбирает</i> нужные по смыслу слова; <i>переводит</i> с украинского языка; <i>заучивает</i> наизусть поэтические и прозаические произведения (СЛ-2);</p> <p>– <i>озаглавливает</i> текст; <i>составляет</i> в логической последовательности описания, повествования и рассуждения соответствующих стилей и типов речи, в том числе по самостоятельно или совместно разработанному либо предложенному учителем плану; <i>комментирует</i> высказанное мнение, <i>аргументирует</i> свою точку зрения, обобщает, подводит итоги; <i>участвует</i> в игре; выполняет задания с логической нагрузкой (ребус, шарада) и т. п. (СЛ-3);</p>	<p>ритуально-протокольный.</p> <p><i>Репродуктивная деятельность</i>: подробный, выборочный пересказ текста с оценкой его содержания, структуры, стилового и художественного своеобразия; перевод текстов; имитация образца; заучивание текстов наизусть.</p> <p><i>Продуктивная деятельность</i>: озаглавливание текста; продолжение незаконченной мысли текста; описание, повествование, рассуждение, комментирование высказанного мнения, аргументация своей точки зрения, обобщение, подведение итогов по самостоятельно или совместно разработанному либо предложенному учителем плану; участие в игре, выполнение заданий с логической нагрузкой (ребус, шарада) и т. п.</p>
<p>– <i>восстанавливает, продолжает и распространяет</i> диалоги в пределах учебных ситуаций с применением стандартных и этикетных выражений; переводит и инсценирует текст; <i>подчёркивает</i> выразительность речи невербальными средствами коммуникации (взглядом, жестами, мимикой) (СЛ-4);</p> <p>– <i>составляет и разыгрывает</i> информационный, побудительный, экспрессивный, развлекательный, ритуально-протокольный диалоги, в том числе по заданным параметрам ситуации, теме и цели;</p> <p>– <i>соблюдает</i> правильность, точность, логичность, чистоту, уместность и выразительность речи; <i>учитывает</i> подготовленность собеседника воспринимать информацию;</p> <p>– трансформирует, сокращает, распространяет предложения, <i>восстанавливает</i> пропущенные звенья; <i>объединяет</i> предложения в сложное синтаксическое целое; <i>отвечает</i> на вопросы; <i>пишет</i> сжатое и подробное изложения (СЛ-3);</p> <p>– <i>пишет</i> изложение с дополнительным творческим заданием, сочинения различных типов речи с использованием вспомогательных материалов и без них,</p>	<p>Диалог (1 час)</p> <p><i>Коммуникативно-функциональные типы диалога</i>: этикетный, информационный (обсуждение), побудительный, экспрессивный.</p> <p><i>Репродуктивная деятельность</i>: инсценирование текста; имитация образца; восстановление, продолжение и распространение диалогов; их перевод и разыгрывание.</p> <p><i>Продуктивная деятельность</i>: составление и разыгрывание диалогов по заданным параметрам ситуации, теме и цели.</p> <p>Письмо (5 часов)</p> <p><i>Условно-коммуникативная деятельность</i>: трансформация предложений, восстановление пропущенных звеньев предложения, объединение предложений в сложное синтаксическое целое; письменные ответы на вопросы, сжатые и подробные изложения.</p> <p><i>Коммуникативная деятельность</i>: изложения с дополнительным творческим заданием (1 час), тематические выписки (1 час), сочинения различных типов с</p>

заметку в газету(СЛ-2).	использованием вспомогательных материалов и без них (2 часа), заметка в газету (1 час).
Межпредметные связи: формы краткой записи учебных текстов, выступления проблемного характера (литература, история, география, биология и др.).	

ЯЗЫКОВАЯ ЛИНИЯ

Предполагаемые результаты учебно-познавательной деятельности учащихся	Содержание учебного материала
Ученик / ученица: - <i>осознаёт</i> роль перевода во взаимообогащении культур; - <i>переводит</i> несложные тексты.	ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ О ЯЗЫКЕ. Искусство перевода, “ложные друзья” переводчика. (1 час)
СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦИЯ (39 часов)	
ПРЯМАЯ И КОСВЕННАЯ РЕЧЬ. ДИАЛОГ (7 часов)	
Ученик / ученица: - <i>различает</i> основные виды простого предложения; - <i>строит и употребляет</i> в речи простые предложения с учётом поставленной коммуникативной задачи; - <i>знает</i> правила пунктуации и правильно использует их на письме; - интонационно правильно <i>оформляет</i> разные виды предложений;	Простое предложение (повторение и углубление с опорой на украинский язык). (2 часа)
- <i>распознаёт</i> в предложении слова автора и прямую речь, в том числе цитату; - <i>осмысливает</i> роль изучаемых предложений в речи; - <i>дифференцирует</i> прямую и косвенную речь; - правильно <i>ставит знаки препинания</i> в предложениях с прямой и косвенной речью, с цитатами, в диалоге; - интонационно правильно <i>оформляет</i> разные виды предложений; - <i>заменяет</i> прямую речь косвенной; - <i>использует</i> прямую и косвенную речь в собственных высказываниях; - <i>составляет и разыгрывает</i> диалог с учётом поставленной задачи.	Прямая и косвенная речь. Диалог (с опорой на украинский язык). Предложения с прямой речью. Пунктуация. Знаки препинания в предложениях с прямой речью. Предложения с косвенной речью. Особенности перевода прямой речи в косвенную. Пунктуация. Знаки препинания в предложениях с косвенной речью. Цитата как способ передачи чужой речи. Пунктуация. Знаки препинания при цитатах. Диалог. Пунктуация. Знаки препинания при диалоге. (5 часов)
Межпредметные связи: предложения с прямой и косвенной речью, диалоги в художественных произведениях (литература), цитаты как способ передачи чужой речи	

(литература, история, география, физика, биология и др.).	
Учебные ресурсы: учебные тексты, форумы в соцсетях, интерактивные задания, учебные ситуации, способствующие диалогу, дискуссии.	
СЛОЖНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ. СЛОЖНОСОЧИНЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ. СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ (22 часа)	
<p>Ученик / ученица:</p> <ul style="list-style-type: none"> – чётко <i>формулирует</i> определение сложного предложения, действует по алгоритму; – <i>распознаёт</i> сложное предложение в тексте и осмысливает его роль; – <i>различает</i> структурные особенности простых и сложных (союзных и бессоюзных) предложений; – <i>определяет</i> количество частей сложного предложения и средства связи между ними; 	<p>Сложное предложение (повторение и углубление с опорой на украинский язык). Значение и строение сложного предложения. Характер и средства связи между частями сложного предложения. Виды сложных предложений: союзные и бессоюзные. Пунктуация. Знаки препинания в сложном предложении. (2 часа)</p>
<ul style="list-style-type: none"> – <i>распознаёт</i> сложносочинённое предложение и осмысливает его роль в речи; – <i>определяет</i> структуру сложносочинённого предложения, указывая количество частей и средства связи между ними; – <i>характеризует</i> смысловые отношения между частями сложносочинённого предложения; – <i>разграничивает</i> сложносочинённые простые предложения, усложнённые однородными членами; – анализирует и оценивает выразительные возможности сложноподчинённых предложений и синонимичных им конструкций; – <i>соблюдает пунктуационные нормы</i> при оформлении сложносочинённых предложений; – правильно интонирует сложносочинённые предложения; 	<p>Сложносочинённые предложения. Смысловые отношения между частями сложносочинённого предложения. Сочинительные союзы (повторение и углубление с опорой на украинский язык). Пунктуация. Знаки препинания в сложносочинённом предложении. (4 часа)</p>
<ul style="list-style-type: none"> – <i>распознаёт</i> сложноподчинённые предложения, определяет их роль в речи; – <i>выделяет</i> главную и придаточную части, определяет место придаточной части относительно главной; – <i>находит</i> средства связи между главной и придаточной частями; – <i>распознаёт</i> указательные слова в главной части и поясняет их роль; – <i>строит</i> сложноподчинённые предложения, используя подчинительные 	<p>Сложноподчинённые предложения. Значение и строение сложноподчинённого предложения: главная и придаточная части. Подчинительные союзы (повторение и углубление), союзные и указательные слова. Пунктуация. Знаки препинания в сложноподчинённых предложениях (повторение и углубление). (2 часа)</p>

<p>союзы, союзные и указательные слова с учётом поставленной коммуникативной задачи;</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>соблюдает интонацию</i> сложноподчинённого предложения; 	
<ul style="list-style-type: none"> – <i>распознаёт</i> сложноподчинённые предложения с разными видами придаточной части; – <i>выделяет</i> главную и придаточную части и объясняет смысловые отношения между ними; – <i>указывает</i> средства связи главной и придаточной частей; – <i>сопоставляет</i> подчинительные союзы и союзные слова украинского и русского языков (<i>который, какой</i> – укр. <i>котрий, який</i>; <i>как только, с тех пор как, до тех пор как</i> – укр. <i>тільки-но, з того часу як, до того часу як</i>; <i>будто, словно, точно, подобно тому как</i> – укр. <i>нібито, подібно до того як, так само як, мов, немов, ніби</i>; <i>так что, благодаря тому что, так как</i> – укр. <i>через те що, тому що, завдяки тому що, тому-то</i>; <i>для того чтобы, несмотря на то что</i> – укр. <i>з тим щоб, незважаючи на те що</i> и др.); – <i>определяет</i> вид придаточной части; – <i>производит</i> синонимическую замену сложноподчинённого предложения на простое предложение с обособленными членами с целью совершенствования речи; – <i>употребляет</i> в речи различные виды сложноподчинённых предложений с учётом поставленной коммуникативной задачи; – <i>владеет</i> такими видами интонации, как интонация перечисления, пояснения, резкой смены событий, причинной связи и т. д.; 	<p style="text-align: center;">Основные виды сложноподчинённых предложений (в сопоставлении с украинским языком): с придаточными определительными, изъяснительными, обстоятельственными.</p> <p style="text-align: center;">Орфография. Правописание союзов (повторение). (10 часов)</p>
<ul style="list-style-type: none"> – <i>распознаёт</i> сложноподчинённые предложения с несколькими придаточными частями; – <i>указывает</i> средства связи и определяет вид придаточных частей; – <i>строит</i> сложноподчинённые предложения с несколькими придаточными и использует их с учётом поставленной коммуникативной задачи. 	<p style="text-align: center;">Сложноподчинённые предложения с несколькими придаточными. (4 часа)</p>
<p style="text-align: center;">Межпредметные связи: описание в художественном произведении (литература), научные определения и установление причинно-следственных связей между явлениями (история, математика, химия, биология и др.).</p>	
<p style="text-align: center;">Учебные ресурсы: инструментальные тексты (алгоритмы, инструкции и под.),</p>	

<p>тексты различных стилей, содержащие сложные предложения, интерактивные и конструкторские задания.</p>	
<p>БЕССОЮЗНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ. СЛОЖНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ С РАЗЛИЧНЫМИ ВИДАМИ СВЯЗИ (10 часов)</p>	
<p>Ученик / ученица:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>определяет</i> смысловые отношения между частями бессоюзного сложного предложения; – <i>объясняет</i> синтаксическую синонимию бессоюзных и союзных предложений, производит их замену; – <i>правильно ставит знаки препинания</i>, действуя по алгоритму; – <i>умеет</i> с помощью знаков препинания <i>выражать</i> чувства и целевую установку высказывания; – <i>производит</i> синонимическую замену бессоюзного сложного предложения на сложное союзное предложение с целью совершенствования речи; – <i>сравнивает</i> выразительные возможности бессоюзных сложных предложений и синонимических синтаксических конструкций; 	<p>Бессоюзные сложные предложения. Смысловые отношения между частями бессоюзного сложного предложения. Синонимия бессоюзных и союзных сложных предложений. <i>Пунктуация.</i> Знаки препинания в бессоюзном сложном предложении. (6 часов)</p>
<ul style="list-style-type: none"> – <i>распознаёт</i> сложное предложение с различными видами связи; – <i>определяет</i> характер смысловых отношений между частями сложного предложения; – <i>составляет</i> разные типы сложных предложений (в том числе по заданным образцам) и употребляет их в речи; – <i>правильно интонирует</i> сложные предложения; – <i>составляет</i> устные и письменные высказывания, уместно используя выразительные возможности сложных предложений. 	<p>Сложные предложения с различными видами связи. <i>Пунктуация.</i> Знаки препинания в сложных предложениях с различными видами связи. (4 часа)</p>
<p>Межпредметные связи: использование сложных предложений с различными видами связи в художественных произведениях (литература), в научных текстах (история, физика, химия, биология, математика и др.).</p>	
<p>Учебные ресурсы: инструментальные тексты (алгоритмы, инструкции и под.), тексты различных стилей, содержащие сложные предложения, интерактивные задания, конструкторские задания, учебные проекты.</p>	
<p>ТЕКСТ. ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА (углубление с опорой на украинский язык) (10 часов)</p>	
<p>Ученик / ученица:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>осмысливает</i> понятие <i>текст</i>; – <i>выявляет</i> содержательные и 	<p>Содержательно-композиционная организация текста. Абзац, сложное синтаксическое целое (ССЦ) в структуре</p>

<p>композиционные признаки текста;</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>делит</i> текст на сложные синтаксические целые и абзацы; – <i>определяет</i> средства связи предложений и частей в тексте; – <i>создаёт</i> тексты на заданную тему, члена их на абзацы и ССЦ в соответствии с коммуникативным заданием; – <i>различает</i> виды информации, содержащиеся в тексте; – <i>проявляет готовность</i> к развитию языкового чутья и интуиции. 	<p>текста. (3 часа) Средства и способы связи предложений в тексте. (4 часа) Виды информации в тексте. (3 часа)</p>
<p>Межпредметные связи: использование сложных предложений и сложных синтаксических конструкций в художественных произведениях (литература), в научных текстах (история, география, биология, химия и др.).</p>	
<p>Учебные ресурсы: инструментальные тексты (алгоритмы, инструкции и под.), тексты различных стилей, содержащие сложные предложения, интерактивные задания, конструкторские задания, учебные проекты.</p>	

СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ ЛИНИЯ

Общаясь в границах обозначенной тематики, ученик / ученица:	Рекомендуемая тематика учебных текстов и ситуаций
<ul style="list-style-type: none"> – <i>знает</i> о роли перевода в диалоге культур; <i>осознаёт</i> трудности перевода, связанные с национально-культурной спецификой лексики и фразеологии; <i>перечисляет</i> виды перевода (СЛ-2); – <i>раскрывает</i> свой внутренний мир; <i>делится</i> своими мыслями, надеждами, сомнениями; <i>поддерживает, сочувствует, воспринимает</i> честность и искренность как залог успешных взаимоотношений (СЛ-4); – <i>уважает</i> естественное стремление человека достигнуть намеченной цели, в том числе и в учёбе; <i>понимает</i> прямую зависимость результатов от приложенных усилий (СЛ-4); – <i>осознаёт</i> роль прошлого для настоящего и будущего; <i>интересуется</i> историей родного края, <i>помнит</i> и <i>читит</i> предков; <i>приводит</i> примеры героических поступков (СЛ-2); – <i>знает</i> о формах досуга подростков; <i>осознает</i> возможность зависимости от компьютера, телевизора и пр. и <i>указывает</i> способы её преодоления (СЛ-3); – <i>осознает</i> важность роли спорта в жизни человека; <i>перечисляет</i> основные виды спорта, формы спортивных состязаний, имена известных спортсменов (СЛ-3); – <i>называет</i> имена просветителей и указывает их 	<p>Язык (роль перевода в обогащении культур, искусство перевода).</p> <p>О личном (дневники как способ самовыражения, отношения между людьми, честность и искренность).</p> <p>Школа (учебные достижения, проблемы и т. п.).</p> <p>Человек (прошлое как основа для настоящего и будущего, память о предках, герои).</p> <p>Отдых (досуг подростков, зависимость от телевизора, компьютера и т. п.).</p> <p>Спорт (значение спорта для человека, спортивные соревнования).</p> <p>Наука (роль просветителей в развитии общества)</p> <p>Культура (народная песня, музыка классическая и по-</p>

<p>заслуги (СЛ-2);</p> <ul style="list-style-type: none"> - различает музыку разных стилей и жанров (народную, классическую, популярную); называет имена известных композиторов (СЛ-2); - приводит примеры из истории отношений Украины с другими странами, вклад украинцев в общественное и культурное развитие (СЛ-2); общается на тематических международных форумах и в соцсетях с собеседниками из других стран (СЛ-2); - представляет масштабы угрозы окружающей среде и знает о необходимости её защиты; приводит примеры борьбы с загрязнением природы (СЛ-1). 	<p>пулярная).</p> <p>Жизнь общества (отношения Украины с другими странами, общественная и культурная роль украинцев в мире)</p> <p>Природа (друзья и недруги природы).</p>
---	--

ДЕЯТЕЛЬНОСТНАЯ ЛИНИЯ

Организуя учебную деятельность, учащийся:

- свободно использует приобретённые умения и навыки, контролирует учебную деятельность и может её оценить;
- обобщает изученный материал и представляет его в форме таблиц, графиков или в какой-либо другой визуальной (визуально-звуковой) форме;
- учится воспринимать лекционный материал и фиксировать его в форме плана, тезисов, конспекта;
- учится представлять новую информацию в форме реферирования;
- связно излагает материал из нескольких источников;
- в ответах не отклоняется от темы, избегает многословия, но вместе с тем знает о полезной избыточности резервной информации;
- свободно устанавливает межпредметные связи и использует их в учебной деятельности.

Работая с книгой или другими источниками знаний, учащийся:

- самостоятельно отбирает, анализирует, систематизирует и фиксирует необходимую информацию из различных источников – словари, справочники, энциклопедии, Интернет и пр.;
- работает с критической литературой, используя в своих ответах, при этом умеет ссылаться на источник;
- обращается к СМИ и использует полученную информацию в учебном процессе, учится критически относиться к такой информации.

Вступая в общение с одноклассниками, учащийся:

- учитывает осведомлённость собеседника и не нарушает баланс между известным и неизвестным;
- осознаёт эффективность косвенных способов выражения намерений, например, просьбы с помощью вопроса („Не могли бы Вы...“) как менее категоричных и не обременяющих собеседника;
- в общении старается проявлять осторожность (такт), чтобы не задеть собеседника;
- делает предложение партнёру по общению таким образом, чтобы тот в случае необходимости смог его отклонить;